

Finansutskottet

Statsrådets redogörelse till riksdagen — Finlands program för hållbar tillväxt

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse till riksdagen — Finlands program för hållbar tillväxt (SRR 6/2020 rd): Ärendet har remitterats till finansutskottet för betänkande och till kommunikationsutskottet, jord- och skogsbruksutskottet, kulturutskottet, social- och hälsovårdsutskottet, ekonomiutskottet, framtidsutskottet, arbetslivs- och jämställdhetsutskottet och miljöutskottet för utlåtande.

Utlåtanden

Utlåtande har lämnats av

- kommunikationsutskottet KoUU 1/2021 rd
- jord- och skogsbruksutskottet JsUU 1/2021 rd
- kulturutskottet KuUU 1/2021 rd
- social- och hälsovårdsutskottet ShUU 1/2021 rd
- ekonomiutskottet EkUU 1/2021 rd
- framtidsutskottet FrUU 1/2021 rd
- arbetslivs- och jämställdhetsutskottet AjUU 1/2021 rd
- miljöutskottet MiUU 1/2021 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- finansminister Matti Vanhanen, finansministeriet
- statssekreterare som kanslichef Juha Majanen, finansministeriet
- kanslichef Anita Lehtikainen, undervisnings- och kulturministeriet
- enhetschef Maija Ahokas, kommunikationsministeriet
- enhetschef, kommunikationsråd Päivi Antikainen, kommunikationsministeriet
- konsultativ tjänsteman Kaisa Kuukasjärvi, kommunikationsministeriet
- överinspektör Heidi Mäntylä, kommunikationsministeriet
- enhetschef Maria Rautavirta, kommunikationsministeriet
- enhetschef Sanna Ruuskanen, kommunikationsministeriet
- specialsakkunnig Juha Tervonen, kommunikationsministeriet
- enhetschef Elina Thorström, kommunikationsministeriet
- projektdirektör Mikko Vähä-Sipilä, arbets- och näringsministeriet
- specialsakkunnig Antti Hautaniemi, social- och hälsovårdsministeriet

Betänkande FiUB 1/2021 rd

- konsultativ tjänsteman Heli Hätönen, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Mikko Nygård, social- och hälsovårdsministeriet
- kanslichef Juhani Damski, miljöministeriet
- universitetslektor Juha Tervala, Helsingfors universitet
- generaldirektör Heikki Mannila, Finlands Akademi
- ordförande Markku Ollikainen, Klimatpanelen
- landskapsdirektör Kari Häkämies, Landskapsförbundens samarbetsorgan
- utvecklingschef Annukka Mäkinen, Finlands Kommunförbund
- specialsakkunnig Jari Vaine, Finlands Kommunförbund
- direktör Mari Pantsar, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- Executive Director Teija Lahti-Nuuttila, Business Finland Oy
- styrelseordförande Mika Anttonen, St1 Nordic Oy
- verkställande direktör Jussi Pesonen, UPM-Kymmene Abp
- chef för samhällsfrågor Vesa Vuorenkoski, Akava ry
- ledande expert Janica Ylikarjula, Finlands näringsliv rf
- expert Mari Nasser, Finsk Energiindustri rf
- verkställande direktör Timo Lappi, Turism- och Restaurangförbundet rf
- chefsekonom Maarit Lindström, Skogsindustrin rf
- expert på påverkanskommunikation Pauliina Kaaresvirta-Huhta, Byggnadsindustrin RT rf
- verkställande direktör Aleksi Randell, Byggnadsindustrin RT rf
- ekonomisk expert Antti Koskela, STTK rf
- ekonomisk expert Anni Marttinen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- ekonomisk expert Petri Malinen, Företagarna i Finland rf
- direktör Kati Kuusisto, Tapahtumateollisuus ry
- direktör Matti Mannonen, Teknologiindustrin rf
- arbetslivsprofessor Vesa Vihriälä.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Statens ekonomiska forskningscentral
- Landskapsförbunden för Södra Finland
- Östra och Norra Finlands landskapsförbund
- Landskapsförbunden för Västra Finland
- Naturpanelen
- forskningsenheten BIOS
- Pellervon taloustutkimus PTT
- Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry
- Näringslivets forskningsinstitut ETLA
- Centralhandelskammaren
- Kultur- och konstområdets centralorganisation KULTA rf
- Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- Centralförbundet för Mental Hälsa rf
- Ungdomssektorns takorganisation i Finland Allians rf
- Finlands studerandekårers förbund - SAMOK rf
- Finlands universitetsrektors råd UNIFI rf
- Finlands studentkårers förbund FSF rf

Betänkande FiUB 1/2021 rd

- professor Bengt Holmström.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Redogörelsen innehåller Finlands program för hållbar tillväxt, där det fastställs nationella prioriteringar för användningen av EU:s återhämtningsinstrument och urvalskriterierna för de investerings- och reformpaket som ska finansieras.

Programmets syfte är att främja både en snabb ekonomisk återhämtning och en reform av näringslivets strukturer och den offentliga servicen på lång sikt. Reformerna och investeringarna ska påskynda kampen mot klimatförändringen, stärka produktiviteten och ekonomins tillväxtpotential och påskynda de strukturomvandlingar som behövs för att höja sysselsättningsnivån och få produktionen och konsumtionen på en hållbar grund. Programmet syftar också till att stärka den sociala och territoriella sammanhållningen och samhällets återhämtning från de negativa följderna av coronakrisen.

Programmet är fortfarande relativt allmänt hållet, men vid sidan av det bereds en mer detaljerad nationell plan för återhämtning och resiliens där bland annat investerings- och reformobjekten samt kostnaderna och tidpunkterna för dem presenteras. Den preliminära planen kommer att överlämnas till kommissionen i mitten av mars och den officiella planen i april 2021.

Dessutom preciserade ministerarbetsgruppen programmets innehåll den 10 februari 2021 på så sätt att programmets mål är att minska växthusgasutsläppen, öka produktiviteten, höja sysselsättningsgraden, påskynda tillgången till vård samt främja regional och social jämlikhet och jämställdheten mellan könen.

Kommissionen granskar de nationella planerna och de godkänns av EU-rådet, vilket är en förutsättning för att få finansiering. När medlemsstaterna lämnar in en plan till kommissionen kan de samtidigt ansöka om en förskottsutbetalning på 10 procent av den finansiering de beviljats, men resten av utbetalningarna grundar sig på hur de nationella planerna framskrider och hur de mål som anges i programmen uppnås.

Genom återhämtningsinstrumentet kanaliseras finansiering på 750 miljarder euro till medlemsländerna, varav stödet i form av bidrag är 390 miljarder euro och stödet i form av lån 360 miljarder euro. Återhämtningsinstrumentet består av flera olika EU-finansieringsinstrument och EU-program, varav det största är faciliteten för återhämtning och resiliens (RRF). Till den riktas en finansiering på 670 miljarder euro (bidrag och lån).

För att unionen ska kunna svara för upplåningsrelaterade skulder ska taket för egna medel höjas undantagsvis och tillfälligt. En tillfällig höjning av taket för egna medel är också en garanti för lånet och en stark signal till den internationella kapitalmarknaden om att unionen under alla omständigheter kan fullgöra sitt ansvar i samband med upplåningen.

Betänkande FiUB 1/2021 rd

I december 2020 antog rådet ett beslut om systemet för egna medel, vars ikraftträdande kräver att beslutet antas i alla medlemsstater. Behandlingen av ärendet inleds också i riksdagen, eftersom regeringen lämnade en proposition om systemet med egna medel till riksdagen (RP 260/2020 rd) den 28 januari 2021. Utskottet granskar ärendet mer ingående när det behandlar den propositionen och koncentrerar sig nu på dispositionsplanen för de resurser som kanaliseras till Finland via återhämtningsinstrumentet.

Finlands utdelning

Enligt redogörelsen beräknas Finlands maximala utdelning uppgå till 3,1 miljarder euro, men enligt de senaste bedömningarna har den sjunkit till cirka 2,7 miljarder euro. Det beror på att storleken på det slag som ekonomin utsätts för är ett fördelningskriterium och att den ekonomiska tillväxten i Finland har lidit mindre än beräknat av coronapandemin. EU-finansieringens belopp klarnar slutgiltigt först sommaren 2022, eftersom den påverkas av den ekonomiska utvecklingen åren 2020 och 2021.

Enligt de senaste bedömningarna ger faciliteten för återhämtning och resiliens (RRF) Finland bidrag på cirka 2,1 miljarder euro (gångse priser), vilket enligt finansministeriets uppskattning är cirka 1,9 miljarder euro i fasta priser. Dessutom får Finland omkring 750 miljoner euro för de program och instrument som finansieras genom återhämtningspaketet. Av dessa är de mest betydande i euro (i 2018 års priser) fonden för en rättvis omställning JTF (241 miljoner euro), Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (195 miljoner euro) och instrumentet React-EU för sammanhållningspolitik (160 miljoner euro). Finansieringen av ramprogrammet Horisont Europa riktas inte per medlemsland, utan den uppskattade utdelningen (110 miljoner euro) baseras på de finländska ansökningarnas tidigare framgång i konkurrensen. I enlighet med praxis för EU:s årliga budget realiserar utdelningen enligt gångse priser i genomförandefasen. Till andra EU-instrument än React-EU riktas också basfinansiering ur den fleråriga budgetramen.

Anslagen för investeringsprojekt som hänför sig till faciliteten för återhämtning och resiliens budgeteras i tilläggsbudgetpropositionerna för 2021 och kommer i fortsättningen att beaktas i planen för de offentliga finanserna för 2022—2025. Finlands uppskattade betalningsandel av återhämtningspaketet är cirka 6,6 miljarder euro, och avgifterna för detta fördelas för sin del över 2028—2058.

Räknat i euro hör Finland till nettobetalarna; stimulanspaketet är således inte den bästa möjliga lösningen för Finland. Utskottet anser dock att konsekvenserna inte kan bedömas enbart genom betalningsandelen, utan det väsentliga är hur effektivt finansieringen används och hur väl Finland lyckas skapa ny tillväxt och tillväxtpotential på lång sikt. En samtidig och likriktad återhämtning i EU-länderna ökar också åtgärdernas genomslagskraft och förutsättningarna för tillväxt i alla medlemsländer. Finlands ekonomi kan därför ha en betydande inverkan genom att andra stater återhämtar sig. Dessutom är satsningar i samma riktning, exempelvis på grön omställning, mer verkningsfulla än spridda nationella satsningar. Enligt kommissionens bedömning blir EU:s reella bnp i bästa fall upp till 2 procent högre än utan återhämtningspaketet.

Vid bedömningen av kostnaderna för återhämtningspaketet bör man också titta på den helhet som förhandlats fram och som inbegriper EU:s fleråriga budgetram. Vid dessa förhandlingar steg

Betänkande FiUB 1/2021 rd

bland annat Finlands medlemsavgifter måttligt i en situation där Storbritanniens utträde ur EU medförde betydligt större höjningar av medlemsavgifterna för de flesta nettobetalarländerna.

Återhämtningspaketet kan också ses mot den totala nytta som EU-medlemskapet och bland annat tillträdet till den inre marknaden medför för hela Finland. Vid utfrågningen av sakkunniga i utskottet har det uppskattats att EU-medlemskapets positiva inverkan på bruttonationalprodukten är cirka 4—6 procent, således cirka 10—15 miljarder euro per år. Mot denna bakgrund försvagar deltagandet i kostnaderna för stimulanspaketet inte nämnvärt de ekonomiska fördelar som EU-medlemskapet medför.

Programmets kriterier

Vid beredningen av programmet har man beaktat kriterierna i EU-lagstiftningen (RFF-förordningen), som bland annat förutsätter att reformerna motsvarar de landsspecifika rekommendationer som godkänts av Europeiska unionens råd och att de har långsiktiga positiva effekter. Lösningarna ska också stödja den gröna omställningen (37 %) och digitaliseringen (20 %) och de projekt som finansieras ska vara förenliga med klimatavtalet från Paris och do no significant harm-principen. Vid beredningen har man dessutom iakttagit kriterier på nationell nivå, där bland annat reformernas och investeringarnas genomslag och påskyndandet av privata investeringar betonas. Avsikten är att investeringarna och reformerna tillsammans ska stödja varandra i uppnåendet av målen. När det gäller grön omställning har Finland också ställt upp ett strängare mål än enligt EU:s kriterier (50 %).

Utskottet betraktar dessa kriterier som en god utgångspunkt och betonar särskilt projektens genomslag. När det gäller att åstadkomma en förändring på systemnivå ska uttryckligen genomslaget vara ett centralt kriterium vid prioriteringen av investeringar och reformer. Därför måste man i den fortsatta beredningen göra tydliga prioriteringar och koncentrera sig på effektiva och tillräckligt stora och välriktade helheter.

Utskottet anser att det i det fortsatta arbetet är motiverat att särskilt beakta de projekt vars genomförande och samordning ger mervärde på EU-nivå. Till exempel stödjandet av grön omställning och digitalisering samt FoUI-verksamheten är i princip områden där det kan uppstå mervärde på EU-nivå. Med tanke på genomslaget är det också väsentligt att säkerställa att de olika målen och projekten inte är motstridiga och att åtgärderna är enhetliga oavsett om de finansieras via RRF-instrumentet eller via EU-programmen.

Det bör också beaktas att många medlemsländer på nationell nivå genomför en liknande återhämtning som är betydligt starkare än i Finland för att förbättra sin konkurrenskraft. Det innebär utmaningar för att höja Finlands konkurrenskraft, men samtidigt öppnas exportmöjligheter för nyckelsektorerna. För att lyckas måste Finland därför kunna skapa sådana nya innovationer och reformer som säkerställer att vårt land klarar sig i en allt hårdare internationell konkurrens.

Utöver genomslaget betonar utskottet också kostnadseffektivitet som ett av de viktigaste kriterierna för användningen av medel. Till detta hör också frågan om var användningen av offentliga medel tjänar sitt syfte bäst. Den allmänna principen bör vara att offentliga medel används till sådana objekt som privata aktörer inte ensamma har möjligheter eller incitament att genomföra. Of-

Betänkande FiUB 1/2021 rd

fentlig finansiering behövs också för att skapa sådana förutsättningar (bl.a. utbildning) som inte förverkligas på marknadsvillkor.

Programmet bör dessutom stödja investeringar som skapar arbetstillfällen, export och hållbar tillväxt även i framtiden. Ju fler privata investeringar till stöd för hållbar utveckling som kan inledas genom offentliga satsningar, desto större effekt kan nås genom programmet. Det är också viktigt att se till att det inte samtidigt fattas andra beslut som försvagar företagens internationella konkurrenskraft eller minskar verksamhetsmiljöns attraktionskraft.

Vid den fortsatta beredningen är det också väsentligt att beakta hur snabbt investeringarna och reformerna kan inledas. Eftersom det är fråga om utgifter som finansieras på engångsbasis är det med tanke på den offentliga sektorns ansvar väsentligt att utgifterna riktas till projekt vars offentliga finansiering kan upphöra i och med programperioden och att det tidsbundna stödinstrumentet inte permanent ökar de offentliga utgifterna. Också finansieringsinstrumenten ska vara välfungerande, möjliga att snabbt bli införda och svara mot programmets mål. Likaså ska man vid genomförandet av programmet säkerställa att projekten kan inledas snabbt och att de uppställda målen nås.

Utskottet anser det vara förnuftigt att i likhet med redogörelsen slå samman Finlands program för hållbar tillväxt och en del av finansieringen av framtidsinvesteringarna till en struktur- och konjunkturpolitiskt effektiv helhet och på så sätt förbättra åtgärdernas genomslag. Innehållet i redogörelsen stöder också uppnåendet av regeringens centrala reformer och mål. Det är dock viktigt att den finansiering som fås via programmet inte används för att lappa på projekt som redan ingår i planen för de offentliga finanserna, utan att man genom dem söker ett tydligt mervärde.

Programmets prioriteringar

Enligt redogörelsen innehåller programmet sex prioriteringar där man bland annat lyfter fram projekt som påverkar kompetensen, sysselsättningen, konkurrenskraften, kampen mot klimatförändringen, nettoutsläppsminskningarna, stärkandet av den cirkulära ekonomin och hållbarheten i de offentliga finanserna.

Ministerarbetsgruppen fastställde dock den 10 februari 2021 att programmet bygger på fyra pelare (grön omställning, digitalisering, sysselsättning och kompetens, social- och hälsovårdstjänster). Trots detta behandlar utskottet ärendet utifrån riktlinjerna i redogörelsen och de sakkunnigutlåtanden som erhållits.

I redogörelsen prioriteras projekten inte sinsemellan. I detta skede finns det många åtgärder och det är därför svårt att gestalta helheten. Såsom det konstateras ovan ska den fortsatta beredningen fokusera på verkningsfulla, tillräckligt stora och ömsesidigt stödjande åtgärder. De planerade användningsändamålen ska i fortsättningen anpassas också till de preciserade uppskattningarna av den maximala utdelningen.

Utskottet lyfter nedan fram sina viktigaste iakttagelser och synpunkter i fråga om olika prioriteringar.

Betänkande FiUB 1/2021 rd

Prioritering 1: Finland återgår till hållbar tillväxt genom utbildning och forsknings- och innovationsverksamhet

Utskottet anser det vara bra att utvecklingsbehoven i anslutning till utbildning samt forsknings- och innovationsverksamhet har lyfts fram tydligt, eftersom Finland har förlorat sin internationella spetsposition i fråga om utbildningsnivå, produktivitet och FoUI-investeringar. Utöver de försvagade satsningarna på forskning, utveckling och innovation är den ekonomiska strukturomvandlingen oroande. På grund av pandemin håller den på att för snabbas, vilket snabbar upp behovet av nya tjänster, produkter och ny slags kompetens. Det är därför nödvändigt att öka satsningarna på kompetens och FoUI-verksamhet och se till att de valda åtgärderna stärker den långsiktiga tillväxtpotentialen och förutsättningarna för ekonomisk förnyelse. Nya tjänster och produkter uppstår endast på basis av ny kunskap och som ett resultat av arbete som utförs av kunniga människor.

Enligt redogörelsen säkerställer de omedelbara åtgärderna att samhället och ekonomin förnyas så att de stöder en grön omställning, att näringsstrukturen blir mångsidigare, att tjänsterna och krisberedskapen förbättras och att välfärden ökar. Centrala mål är att förnya det kontinuerliga lärandet och öka antalet högskoleutbildade. Dessutom utvidgas FoUI-verksamheten samtidigt som dess ambitionsnivå och genomslagskraft höjs, i synnerhet i syfte att öka företagets satsningar på forskning och utveckling.

Utskottet konstaterar att de nya yrken och arbetsuppgifter som uppstår vid strukturomvandlingen kräver kompetent arbetskraft och även nytt kunnande, vilket förutsätter att kompetensnivån höjs och att kontinuerligt lärande stärks. Samtidigt måste man också utveckla yrkesutbildningen och förbättra kompetensen hos dem som bara har gått grundskolan. Utskottet betonar vikten av att åtgärderna slår igenom och anser det vara viktigt att forskningsrön om utbildningsinnehållens genomslag beaktas vid förnyandet av kontinuerligt lärande.

Utskottet instämmer med redogörelsen i att det är motiverat att öka antalet högskoleutbildade i synnerhet inom de områden som stöder Finlands strukturella reformer, sysselsättning och programmet för hållbar tillväxt. På så sätt kan man höja arbetskraftens kompetensnivå och lindra bristen på arbetskraft, även om högskoleutbildningen i och med att åldersklasserna minskar förändrar arbetskraftens kompetensnivå och kompetensprofil mycket långsamt. Man måste också se till att utbildningen håller hög kvalitet och att det finns tillräckliga resurser för fler nybörjarplatser.

Utskottet instämmer också i redogörelsens betoningar om att höja intensiteten, ambitionen och genomslaget i FoUI-verksamheten, vilket stöder regeringens mål att höja andelen utgifter för FoUI-verksamhet i Finland från nuvarande 2,7 procent av bnp till 4 procent före 2030. Detta motsvarar också de landsspecifika rekommendationerna för den europeiska planeringsterminen, där Finland uppmanas att öka sina investeringar i FoUI-verksamhet.

Utskottet understöder bland annat målsättningen att FoUI-finansiering riktas till forskning och teknologi som är central med tanke på en grön omställning. Därför är det viktigt att stödet riktas till forskning av internationell kvalitet som producerar nya lösningar och affärsmöjligheter. Det är också viktigt att stödja högteknologiföretag som söker ny tillväxt och som har beredskap för

Betänkande FiUB 1/2021 rd

snabb internationell tillväxt och vars funktioner främjar en grön omställning och digitalisering. I likhet med redogörelsen anser utskottet det motiverat att ytterligare satsningar riktas bland annat till forskningsinfrastrukturer, kompetenskluster och innovationsekosystem, eftersom högklassiga och internationella forskningsinfrastrukturer och utvecklingsmiljöer är en viktig attraktionsfaktor när det gäller att locka toppförmågor och engagera dem i nationella kompetenskluster och ekosystem.

Utskottet anser att utbildning, kompetens och FoUI-satsningar är viktiga inom alla prioriterade områden och att det är motiverat att beakta dem genomgående i alla prioriteringar på samma sätt som grön tillväxt och digitalisering. Framgång förutsätter bland annat produktion av ny kunskap, innovationer som medför samhällelig nytta och mervärde samt en hög kunskapsnivå, och detta inom alla sektorer.

Kreativa branscher och evenemangssektorn

Covid-19-pandemin har i stor utsträckning påverkat de kreativa branscherna och evenemangsbranschen, vars verksamhet i huvudsak har avbrutits. De ekonomiska förlusterna till följd av pandemin är således omfattande. Samtidigt har pandemin tydligt lyft fram kulturens och de kreativa branschernas betydelse för samhällets återhämtningsförmåga, sysselsättningen, den regionala ekonomin och den internationella konkurrenskraften. Konst och kultur har också på många sätt samband med välfärd, hälsa och social delaktighet.

Utskottet betonar vikten av att de kreativa branscherna, kulturen och evenemangssektorn beaktas vid allokeringen av medel för återhämtning och betonar att de stöder många av programmets mål. Branschen är mycket sysselsättande och har en betydande tillväxtpotential som måste utnyttjas i större utsträckning än tidigare bland annat genom att utveckla kulturexporten och kulturturismen. Branschen har betydande möjligheter också när det gäller att förnya tjänsterna samt produktions- och verksamhetssätten. Utskottet stöder också Europaparlamentets resolution av den 17 september 2020, där kommissionen och medlemsländerna uppmanas att allokera minst 2 procent av återhämtningsmedlen i faciliteten för återhämtning och resiliens till kultursektorn och de kreativa branscherna i enlighet med deras särskilda behov.

Prioritering 2: Den gröna omställningen stöder en ekonomisk strukturomvandling

Enligt utskottet har den gröna omställningen i redogörelsen med fog fastställts som ett centralt reformobjekt för EU:s återhämtningsinstrument, vilket är en genomgående princip också för genomförandet av andra prioriteringar. En rätt riktad återhämtning efter coronakrisen kan fungera som hävstång för en omfattande ekologisk strukturomvandling och samtidigt stödja sysselsättningen och den ekonomiska tillväxten. En utredning till utskottet visar att den gröna återhämtningen genererar klart fler heltidsjobb än stimulansåtgärder baserade på fossila bränslen.

Utskottet betonar att utgångspunkten för programmet bör vara en helhetsbedömning av övergången till en klimatneutral ekonomi. Genomförandet ska också vara konsekvent och finansieringen ska överensstämma med målen för hållbar utveckling i Agenda 2030. Utöver finansieringsprogrammet behövs det också fungerande reglering som främjar en grön omställning.

Betänkande FiUB 1/2021 rd

Utskottet välkomnar att minst 50 procent av Finlands program riktas till investerings- och reformpaket inom grön omställning, även om EU:s mål är mindre (minst 37 %). Detta stöder regeringsprogrammets målsättning att Finland ska bli klimatneutralt före 2035 och stoppa utarmningen av den biologiska mångfalden före 2030. Finland strävar också efter att bli världens första fossilfria välfärdssamhälle, och har förbundit sig till att halvera trafikutsläppen fram till 2030.

Finland eftersträvar klimatneutralitet snabbare än EU (år 2050). Det uppställda målet är ambitiöst och för att uppnå det krävs stora förändringar särskilt i energisystemet, i fråga om både produktion och konsumtion. Pionjärskap erbjuder dock betydande ekonomiska möjligheter och Finland kan bli en större aktör än sin storlek i fråga om hållbar utveckling.

Utskottet betonar att de lösningar som väljs för att främja klimatneutralitet ska vara kostnadseffektiva för att man samtidigt ska kunna sörja för näringslivets konkurrenskraft och för att medborgarnas kostnader inte ska bli oskäligen. Med tanke på kostnadseffektiviteten bör man noggrant överväga också de tekniker där det lönar sig att invänta kostnadsbesparingar som följer av en större produktion efter det att tekniken har införts i större skala.

Marknaden för rena lösningar växer i allt snabbare takt ute i världen, så med hjälp av stimulansinstrumentet är det möjligt att rikta resurser till ekonomisk förnyelse och stärkande av finländska företags exportpotential som baserar sig på koldioxidsnåla lösningar. En konsekvent och förutsägbar inriktning ger företagen incitament att investera i forskning och utveckling för att utveckla lösningar som uppfyller miljöbegränsningarna. Övergången till en hållbar och klimatneutral ekonomi kräver globalt betydande investeringar och kraftfulla politiska åtgärder.

Enligt redogörelsen är det mest verkningsfullt att rikta åtgärderna mot att minska de största växthusgasutsläppen, såsom omställning i energisystemet, industriella reformer och investeringar, energieffektivitet hos byggnadsbeståndet och uppvärmningsformerna samt koldioxidsnåla lösningar i samhällena och trafiken. Samtidigt ska miljö hållbarheten beaktas också i fråga om naturbaserade lösningar samt stärkandet av den biologiska mångfalden och ett hållbart nyttjande av naturresurserna.

För att utsläppen ska kunna minskas krävs det i synnerhet att ny ren teknik utvecklas och börjar användas. I redogörelsen lyfter man fram den centrala roll som utsläppsfri energi till rimligt pris har vid genomförandet av energiomställningen, vilket har stor betydelse också vid genomförandet av de färdplaner för koldioxidsnålhet som industrin utarbetat. Till det ökade behovet av ren energi bidrar nya elintensiva industriprocesser som minskar utsläppen från den befintliga industrin och å andra sidan producerar utsläppsfri energi för andra sektorer, såsom eldrivmedel för trafiken.

Utskottet instämmer i redogörelsens åsikt att det betydande investeringsbehovet och potentialen att minska utsläppen inom den energi- och materialintensiva industrin i Finland hänförs till elektrifieringen av industriprocesser, till råvaror med låga utsläpp som sparar naturresurser och till cleantech-lösningar. Utsläppen minskas också genom en omställning till användning av rent väte samt teknik för återvinning, lagring och tillgodogörande av koldioxid och energi. Också biobaserade råvaror och produkter som ersätter fossila bränslen samt övergången till cirkulär ekonomi och resurssnålhet intar en viktig roll när det gäller att uppnå klimatneutralitet.

Betänkande FiUB 1/2021 rd

Enligt både redogörelsen och inkommen utredning är det möjligt att genomföra sektorsvisa färdplaner för en utsläppssnål utveckling, men för att påskynda utvecklingen krävs bland annat omfattande satsningar på genomförande av demonstrations- och pilotprojekt. Dessa projekt är industriella storskaliga projekt som går från utvecklingsstadium till kommersiellt stadium och som utvecklar och utvidgar användningen av koldioxidsnål teknik. Utskottet betonar att man också här bör prioritera lösningar med en globalt sett stor potential när det gäller koldioxidavtryck och export. Också samordningen av de sektorspecifika åtgärderna måste ombesörjas.

Enligt den utredning som utskottet fått kan i synnerhet pilotförsöken med ren energi samtidigt främja stora utsläppsminskningar och åtgärder som kraftigt stimulerar ekonomin. Exempelvis elbränslen kan användas globalt, och produktens råvarubas (väte och koldioxid) begränsar inte användningen av produkterna. Till exempel värme från mellandjupa värmebrunnar, som ersätter fjärrvärme som produceras med stenkol och torv, kan också spela en viktig roll.

Utskottet betonar att valet av sektorspecifika reformåtgärder bör basera sig på Finlands starka sidor, internationell marknadspotential, genomslagskraft och evidensbaserad kunskap. Det är också viktigt att se till att finländska aktörer integreras i de europeiska kedjor som öppnar möjligheter för finländarna att delta i investeringar på EU-nivå i anslutning till användningen av ny teknik.

Utveckling av transportleder

Utskottet välkomnar att man i redogörelsen lyfter fram digitaliseringen av spårtrafiken, som ger möjlighet att förbättra energieffektiviteten och skapa förutsättningar för en attraktiv och smidig spårtrafik. De stora järnvägsprojekt som planeras passar dock inte in i tidtabellen för RRF-finansieringen, där finansieringen ska användas före utgången av 2026. Det befintliga bannätet har däremot många utvecklingsobjekt som ska inledas snabbt och som förbättrar smidigheten i trafiken och Finlands konkurrenskraft.

Utskottet pekar också på det så kallade digitala banprojektet, där man förbereder sig på att införa ett modernt europeiskt styrsystem för järnvägstrafiken (ERTMS). Genom det digitala banprojektet förbättras effektiviteten och säkerheten samt skapas en tillväxtplattform för nya tjänster. Utskottet lyfter också fram utvecklingsbehoven i fråga om transportinfrastruktur som betjänar exporten, såsom fungerande gränsövergångsställen och smidig gränsöverskridande trafik.

Fonden för en rättvis omställning (JTF)

Den gröna omställningen stöds inte bara genom faciliteten för återhämtning och resiliens utan också bland annat genom fonden för en rättvis omställning, som bemöter de ekonomiska, sociala och regionala nackdelar som omställningen till utsläppssnåla lösningar medför. På så sätt tryggas sysselsättningen och en hållbar regional ekonomi. Finlands totala utdelning från JTF-fonden är cirka 422 miljoner euro, varav återhämtningsinstrumentets andel är 241 miljoner euro (2018 års priser) och den fleråriga budgetramens andel 181 miljoner euro.

Utskottet anser det vara viktigt att medel ur JTF-fonden i Finland i stor utsträckning används till de objekt som fonden tillåter på ett sätt som på ett verkningsfullt sätt främjar den gröna omställningen. Regeringen har redan kommit överens om att en del av finansieringen ska användas till att

Betänkande FiUB 1/2021 rd

stödja ersättande investeringar i syfte att minska användningen av torv för energiproduktion, till att anpassa de torvföretagare och arbetstagare som förlorar sin näring samt till att göra näringsverksamheten i målområdena mångsidigare. Det är också viktigt att Finland förhandlar om användningen och den geografiska utvidgningen av fonden så att stödet kan riktas till alla de områden där övergången till utsläppssnåla lösningar medför negativa effekter enligt JTF-förordningen.

Prioritering 3: Tryggandet av Finlands internationella konkurrenskraft

Enligt redogörelsen är mångsidig exportverksamhet och framgång i internationella värdekedjor livsviktiga för Finlands ekonomi. För att återhämta sig från coronakrisen behöver Finland avsevärt fler innovativa företag som strävar efter tillväxt genom internationalisering samt utöver inhemska experter också utländska experter och företagare samt företag som investerar i Finland.

Utskottet betonar att Finlands dragningskraft som miljö för företagande, forskning och investeringar måste ökas och att de marknadsmöjligheter som följer av coronakrisen och den gröna omställningen måste utnyttjas. Det bör också beaktas att tyngdpunkten i exporten i allt högre grad förflyttas till tjänster när ny teknik möjliggör gränsöverskridande tillhandahållande av tjänster.

Med tanke på den ekonomiska återhämtningen är det viktigt att säkerställa att konkreta investerings- och reformer inte väljs enbart utifrån det inhemska behovet. Stimulanspaketet påskyndar Europas investeringar i den gröna omställningen och en liknande förändring sker globalt överallt. Finland måste således satsa på sådana lösningar som redan i princip är exportdugliga och svarar mot den ökande efterfrågan på export. Då kommer företagen också att kunna delta i investeringar på EU-nivå, vilket avsevärt ökar stimulanspaketets genomslag.

Tjänster som stöder internationalisering inom små och medelstora företag (bl.a. sådana som främjar tillväxt och export) är ett viktigt och snabbverkande sätt att i stor utsträckning öka den ekonomiska aktiviteten i Finland. I den hårdare konkurrensen blir vi således tvungna att göra betydande och effektiva tilläggsåtgärder på främjande av export, så att vi som ett litet och avlägset land klarar oss i konkurrensen efter pandemin.

Också nya tillväxtföretag har stor betydelse med tanke på Finlands ekonomiska tillväxtpotential och framgång. Utskottet betonar därför att resurserna bör inriktas på de områden där vi är konkurrenskraftiga och på de som har exportpotential. Således behövs förstärkning av bland annat de sektoriella programmen för exportfrämjande och av ekosystemen för uppbyggnad av helhetsutbud och modeller med lokomotivföretag. Inte heller denna del får splittras, utan vi måste koncentrera oss på områden där Finland har stor tillväxtpotential och möjlighet att lyckas. Med tanke på de långsiktiga tillväxteffekterna är det viktigt att fördela resurser till ekonomisk förnyelse och stärkande av den del av de finländska företagens exportpotential som baserar sig på utsläppssnåla lösningar.

Utskottet fäster dessutom särskild uppmärksamhet vid turismen, som är en av de sektorer som drabbats hårt av de ekonomiska konsekvenserna av coronakrisen. De starka sidorna hos den hållbara turismen i Finland efter pandemin både i den internationella och i den inhemska efterfrågan är uppenbara. För att branschen ska kunna återhämta sig och snabbt vinna genomslag måste Fin-

Betänkande FiUB 1/2021 rd

lands synlighet ökas internationellt genom stärkta marknadsinsatser. Reformen av branschen förutsätter också bland annat att turistföretagens och turistområdenas kompetens ökar, att ledningen av affärsverksamheten stöds och att branschen digitaliseras.

Prioritering 4: Främjandet av en hållbar infrastruktur och digitalisering

År 2020 placerade sig Finland först i EU-ländernas index för digital ekonomi och digitalt samhälle (Desi), men samtidigt släpade Finland efter i EU-ländernas jämförelse av tillgång till fast bredband. Enligt redogörelsen ligger också finländska företags investeringar i digitaliseringen på en lägre nivå än de viktigaste konkurrentländernas. Även om Finland alltså på många sätt är ett föregångarland inom digitaliseringen, är det samtidigt nödvändigt med tydliga utvecklingsåtgärder.

Utskottet instämmer i målsättningarna i redogörelsen och konstaterar att en höjning av nivån på den digitala verksamhetsmiljön fyller en mycket viktig funktion bland annat när det gäller att förbättra produktivitetens utvecklingen i Finland och öka den internationella konkurrenskraften. De så kallade digitala resurserna, såsom nätverk, artificiell intelligens och digitala färdigheter, upprätthåller ekonomins och samhällets konkurrenskraft inom alla sektorer.

Enligt redogörelsen är målet att genom åtgärderna inom denna prioritering skapa förutsättningar för en hållbar infrastruktur i samhället och en digital övergång så att samhällets produktivitet, förmåga och förtroende stärks. Genom åtgärderna stöds de funktionella förändringar som eftersträvas genom social- och hälsovårdsreformen, och digitaliseringen har en viktig roll också när hela samhället genomgår en grön omställning.

Utskottet betonar särskilt behovet av att bygga upp omfattande, snabba och funktionssäkra datakommunikationsförbindelser i hela landet, och det anser därför att det är bra att det skrivits in i redogörelsen att man strävar efter att säkerställa tillgången till och servicenivån i kommunikationsnäten i hela Finland och trygga kommunikationsnät som främjar digitaliseringen av offentliga tjänster och trafik. I utvecklingsarbetet bör man också säkerställa att distanstjänsterna och den teknik som stöder dem fungerar.

Utskottet lyfter också fram åtgärder för att utveckla realtidsekonomin. Där skapas lösningar genom vilka informationen i verifikaten inom affärsverksamhet kan ges en enhetlig maskinläsbar form, vilket främjar behandlingen av dessa data i digitala, automatiserade processer. Digitaliseringen av ekonomidata är ett konkret verksamhetsområde som är genomgripande för hela samhället och där nyttan för företagen bedöms vara betydande redan i form av direkta inbesparingar till följd av förändrade processer.

Ett omfattande utnyttjande av digitaliseringen förutsätter också att befolkningen har tillräcklig digital kompetens och beredskap att använda ny teknik. Det finns dock mycket stora skillnader i individernas digitala färdigheter och möjligheter att använda digitala tjänster, vilket måste beaktas både i tillhandahållandet av tjänster och i utvecklingen av digitaliseringen.

Betänkande FiUB 1/2021 rd

Prioritering 5: Arbetsmarknadens funktion, tjänster för arbetslösa och utvecklande av arbetslivet

De åtgärder som syftar till att förbättra sysselsättningen har en central roll i den nuvarande situationen, där sysselsättningssituationen har försämrats betydligt till följd av coronakrisen. Även om den förutspådda återhämtningen av den ekonomiska tillväxten gradvis börjar öka efterfrågan på arbetskraft, beräknas sysselsättningsnivån stanna på 71,5 procent och arbetslösheten ligga på 8 procent 2022. På den finländska arbetsmarknaden finns det förutom dessa konjunkturrelaterade effekter också strukturella utmaningar på lång sikt, bland annat till följd av den åldrande befolkningen och de förändringar som den tekniska omvälvningen medför.

Utskottet anser att det åtgärds paket som presenteras i redogörelsen är en god och mångsidig grund för åtgärder som syftar till att förbättra sysselsättningen och minska bristen på arbetskraft. Sådana är bland annat effektivare arbets- och näringstjänster, åtgärder som ökar den regionala och yrkesmässiga rörligheten, genomförande av den nordiska modellen för arbetskraftsservice och underlättande av arbetskraftsinvandring. Dessutom måste kompetensen stärkas, nya kompetensbehov identifieras och invandrarnas etablering på arbetsmarknaden främjas. Utskottet fäster dock uppmärksamhet vid att åtgärderna delvis är desamma som redan är under utveckling i enlighet med regeringsprogrammet. Därför är det viktigt att man genom nya och tidsbegränsade åtgärder eftersträvar ett tydligt mervärde och långsiktiga positiva effekter.

Det ungdomspaket som beskrivs i redogörelsen är en viktig helhet som påskyndar de ungas tillträde till arbetsmarknaden. Avsikten är att stärka Navigatorernas sektorsövergripande karaktär och stödja övergången till vuxenlivet för klienterna inom barnskyddets eftervård. Ett mål är också att stärka yrkesutbildningens roll i utvecklingen av arbetslivet och stödja de ungdomar som drabbats hårdast av coronakrisens konsekvenser. Utskottet understöder dessa mål och betonar behovet av ytterligare åtgärder bland annat för att minska den inlärningsskuld och det avbrott i utbildningen som krisen orsakar samt för att öka jämlikheten inom utbildningen.

När Navigatorernas sektorsövergripande karaktär stärks ska uppmärksamhet fästas också vid utbudet av mentalvårdstjänster för unga och tidigt stöd. Dessutom ska stärkandet av kompetensen inom mentalvården och förbättrandet av tillgången till tjänster även i övrigt beaktas i de åtgärder som syftar till att förbättra arbetshälsan och arbetsförmågan. Enligt erhållen utredning är störningar i den psykiska hälsan de vanligaste hälsoproblemen bland skolelever och unga vuxna, och psykiska problem är också den viktigaste orsaken till sjukpensionering. Detta leder inte bara till mänskligt lidande utan också till stora kostnader för de offentliga finanserna.

Prioritering 6: Stärkande av tillgången till och kostnadseffektiviteten för social- och hälsovårdstjänster

De huvudsakliga målen för denna prioritering är bland annat att avveckla service- och vårdskulden inom social- och hälsovården till följd av pandemin, att främja vårdgarantin på basnivå och att minska den sociala ojämlikheten. Avsikten är också att stärka förebyggandet av sociala problem och hälsoproblem samt tjänsterna utan tröskel.

Betänkande FiUB 1/2021 rd

Utskottet anser att dessa utvecklingsåtgärder är motiverade och även motsvarar kommissionens landsspecifika rekommendationer. De är till sin natur engångsinvesteringar som har långsiktiga positiva effekter. Åtgärderna främjar återhämtningen från coronakrisen; de stöder varandra och kan inledas snabbt. Målen stöder också målen för regeringsprogrammet och vårdreformen.

Det är särskilt viktigt att snabbt vidta de åtgärder som behövs för att avveckla vårdskulden och för att påskynda utvecklandet av sådana verksamhetsmodeller som förbättrar tillgången till vård. I annat fall kan de sjukdomar, symptom och sociala problem som uppstått under coronaepidemin fortsätta att öka och försvaga sysselsättningen och befolkningens och samhällets funktionsförmåga. För att avveckla service- och vårdskulden och bryta marginaliseringsspiralen krävs omfattande resurser och ändringar i verksamhetsmodellerna.

Utskottet betonar också tjänsternas genomslag och stärkandet av social- och hälsovårdens kunskapsbas, vilket främjar möjligheterna till informationsledning och utveckling av tjänsterna. Behovet av enhetliga tillvägagångssätt och indikatorer accentueras ytterligare när välfärdsområdena inleder sin verksamhet.

Användningen av digitala tjänster inom social- och hälsovården har redan ökat, men i fortsättningen får de en ännu större roll. Olika distanstjänster underlättar på många sätt tillgången till och användningen av tjänster och främjar också en grön omställning när kundernas och personalens resor minskar. För att så många medborgare som möjligt ska ha tillgång till digitala distanstjänster behövs det lättanvända lösningar och omfattande servicenätverk. Samtidigt måste man satsa på tillräckliga närtjänster och fästa uppmärksamhet vid att distanstjänsterna inte når alla medborgare.

Utskottet anser det vara bra att man som ett av de viktigaste målen för prioriteringsområdet nämner att främja tillräcklig tillgång till personal inom social- och hälsovården och sektorns attraktionskraft. Pandemin har i hög grad återspeglats i social- och hälsovårdspersonalens arbetshälsa, vilket förutsätter satsningar på att förbättra välbefinnandet i arbetet och även på att förlänga tiden i arbetslivet för den åldrande arbetskraften. Dessa problem ska bemötas bland annat genom att öka utbildningen, bidra till att högutbildade invandrare blir behöriga och stödja ledarskapet och välbefinnandet i arbetet. Också genom åtgärder enligt prioritering 5 främjas arbetsmarknadens funktion och tillgången på arbetskraft.

Med tanke på ekonomins tillväxtpotential är det viktigt att också främja branschens exportpotential och åtgärderna i tillväxtstrategin för forskning, utveckling och innovation inom vårdsektorn.

Uppföljning

Utskottet påminner om att projekten ska uppfylla de mål som ställts upp för dem, annars måste kostnaderna finansieras nationellt och de belastar i så fall finska statens upplåning. Således är det också nödvändigt att i planen fastställa varje myndighets roll i genomförandet och styrningen av investerings- och reformpaket. Finlands nationella plan måste dessutom ses över och anpassas när den ekonomiska utvecklingen ytterligare preciseras och Finlands maximala utdelning uppdateras.

Betänkande FiUB 1/2021 rd

Utskottet välkomnar att man i redogörelsen betonar uppföljningen av åtgärdernas effekter. Programmet har en uppföljningsgrupp och en expertpanel som har till uppgift att bedöma åtgärdernas effekter med särskilt definierade mätare i samband med genomförandet av programmet. För att konsekvenserna av de helheter som ska genomföras ska kunna bedömas, måste man redan i beredningsskedet säkerställa att målen och de indikatorer som stöder dem fungerar. Öppenheten i fråga om mål, urvalskriterier och uppföljning främjar också den offentliga debatten om användningen av stimulansmedel.

Det är också viktigt att kommissionen och rådet noggrant bedömer om programmen i alla länder uppfyller kriterierna. Eftersom kommissionens landsspecifika rekommendationer inte alltid har följts under tidigare år och de ekonomiska strukturerna inte har reformerats på önskat sätt i alla medlemsländer, finns det en stor risk för att målen för programmen för hållbar tillväxt i fråga om ekonomiska reformer och ökning av tillväxtpotentialen inte uppnås till alla delar. Användningen av pengar bör därför styras, planeras och övervakas omsorgsfullt både i Finland och i andra EU-länder, och man bör säkerställa att man med finansieringen åstadkommer strukturreformer som bland annat förbättrar kristäligheten inom hela EU. Med tanke på Finlands ekonomi är det särskilt viktigt hur andra länder använder medel ur fonden för återhämtning och hurdant samarbete den ger upphov till.

Dessutom bör det beaktas att stödet till företag ska ske inom ramen för EU:s regler om statligt stöd. Utskottet anser att det är nödvändigt att se till att alla EU-länder agerar på samma sätt också när det gäller detta kriterium.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Finansutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av redogörelse SRR 6/2020 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av redogörelsen, men förutsätter att statsrådet vid den fortsatta beredningen beaktar följande:

- 1. Riksdagen förutsätter att man vid valet av investerings- och reformobjekt betonar åtgärdernas genomslag, hävstångseffekt och kostnadseffektivitet på så sätt att Finlands internationella konkurrenskraft stärks.*
- 2. Riksdagen förutsätter att utbildning, kompetens och FoUI-satsningar beaktas genomgående i alla prioriteringar vid sidan av grön tillväxt och digitalisering.*
- 3. Riksdagen förutsätter att man i det fortsatta arbetet säkerställer att målen och de indikatorer som stöder uppföljningen av dem fungerar och att övervakningen av programgenomförandet också i övrigt ordnas på ett heltäckande och överskådligt sätt.*

Betänkande FiUB 1/2021 rd

Helsingfors 11.2.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Johannes Koskinen sd
vice ordförande Arto Pirttilahti cent
medlem Anders Adlercreutz sv
medlem Timo Heinonen saml (delvis)
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Esko Kiviranta cent
medlem Jari Koskela saf
medlem Katri Kulmuni cent
medlem Elina Lepomäki saml
medlem Pia Lohikoski vänst
medlem Matias Marttinen saml
medlem Raimo Piirainen sd
medlem Pia Viitanen sd
medlem Ville Vähämäki saf
ersättare Sari Essayah kd
ersättare Mari Holopainen gröna
ersättare Saara Hyrkkö gröna
ersättare Katja Hänninen vänst
ersättare Juha Pylväs cent
ersättare Lulu Ranne saf
ersättare Janne Sankelo saml (delvis)
ersättare Jussi Wihonen saf.

Sekreterare var

utskottsråd Hellevi Ikävalko
utskottsråd Mari Nuutila.

Betänkande FiUB 1/2021 rd
Reservation 1 /saf

RESERVATION 1 /saf

Motivering

Sannfinländarna motsätter sig att det inrättas en återhämtningsfond och att Finland deltar i fonden. Vi godkänner således inte statsrådets redogörelse om hur det vore ändamålsenligt att använda de resurser som kanaliseras till Finland via fonden. Själva fonden och dess betydelse diskuteras närmare i samband med behandlingen av beslutet om egna medel (RP 260/2020 rd). Likaså behandlas perspektivet med utveckling mot federal union senare i statsrådets redogörelse om EU-politiken (SRR 7/2020 rd).

Sannfinländarna anser att det är fel ordningsföljd att först godkänna programmet för hållbar tillväxt och eventuellt till och med beslutet om egna medel, och först efter det fundera över den långa linjen och ramarna för EU-politiken. Först borde man föra en principiell debatt om den federala utvecklingen, efter det utvärdera hur meningsfullt återhämtningspaketet är, sedan fundera över finansieringen av paketet och först till slut diskutera hur medlen skulle kunna användas.

Fel behandlingsordning leder till felaktiga val och politiska beslut. Ett grovt exempel på detta är att minst hälften av Finlands program riktas till en enda prioritering, det vill säga grön omställning och klimatåtgärder. För var och en av de övriga fem programhelheterna torde det återstå endast cirka 10 procent. Detta kan antas innebära att faciliteten för återhämtning och resiliens på cirka två miljarder kommer att bidra med cirka 200 miljoner euro vardera till utbildning, infrastruktur, social- och hälsovårdstjänster, konkurrenskraft och utveckling av arbetsmarknaden. Dessa summor skulle ha kunnat kanaliseras genom normala tilläggsbudgetförfaranden under de kommande åren. Nu betalar Finland för stimulans av konkurrentländerna, och förbinder sig till ett långvarigt betalningsprogram som upphör först 2058.

Utskottet fäster alltför stor vikt vid de direkta effekterna av de gemensamma stimulansåtgärderna

I finansutskottets betänkande konstateras att eftersom Finland är nettobetalare av stimulanspaketet är paketet inte den bästa möjliga lösningen för Finland. Enligt betänkandet ökar paketets nytta genom att EU-länderna stimuleras samtidigt och i samma riktning. Sannfinländarna anser att bevisen på samordningsnyttan är blygsamma och att nyttan blir blygsam även om samordningen lyckas och således inte täcker Finlands nettoavgift.

Den uppskattade totala nyttan av EU-medlemskapet i utskottets betänkande, 4—6 procent av bruttonationalprodukten, således cirka 10—15 miljarder euro per år, är ett svagt argument när stödpaketet motiveras. För det första är bnp den samhällsekonomiska omsättningen och kan inte jämföras med en inkomstöverföring från budgeten till andra länder. För det andra har det inte lagts fram några bevis på att det skulle vara nödvändigt att anta ett återhämtningspaket för att Finland även i fortsättningen ska kunna dra nytta av de eventuella fördelar som EU-medlemskapet medför.

Betänkande FiUB 1/2021 rd
Reservation 1 /saf

Coronapaketet är i själva verket ett eurokrispaket

I ekonomiutskottets utlåtande till finansutskottet (EkUU 1/2021 rd — SRR 6/2020 rd) nämns att det på grund av coronapandemin är motiverat att stimulera ekonomin och att alla länder bör kunna göra detta. Vi ser det som att man på detta sätt försöker säga att även länder som redan är överskuldssatta bör få stimulera och därmed skuldsätta sig ytterligare — och om ett enskilt land inte har tillräcklig upplåningskapacitet, bör de övriga medlemsländerna ta på sig utgifterna för denna stimulans, antingen direkt eller åtminstone genom att garantera dem.

De stora EU-ländernas och även Finlands regerings egentliga nöd är överskuldssättningen i länderna i Sydeuropa och de EU-kritiska populisterna i länderna i Öst- och Sydeuropa. Var och en för sig, men särskilt den kombinerade effekten, ställer både den monetära unionen och EU inför en existentiell utmaning. Det vore önskvärt att anhängarna till återhämtningspaketet offentligt argumenterar för detta.

Enligt sannfinländarna är den nuvarande utvecklingstrenden felaktig och farlig. I och med återhämtningspaketet börjar man genomföra gemensam skuld, beskattning och gemensamma inkomstöverföringar inom euroområdet, och paketets strukturer möjliggör ett snabbt och enkelt införande även i samband med följande kriser. Ingen tror egentligen på någon engångskaraktär. EU kommer att bli en skuldunion och en federation för inkomstöverföringar under täckmanteln av coronakrisen. Även om det steg som tas i och med fonden kan anses vara litet formellt sett, av engångsnatur och noggrant avgränsat och man därför kan föreslå att fonden kan godkännas i riksdagen med enkel majoritet, är verkligheten enligt sannfinländarna en annan.

Finansutskottet har ett betydande ansvar i frågan. Varken EU eller något annat EU-land driver Finlands nationella intressen i detta ärende. Debatten borde fokusera på det verkliga syftet med återhämtningspaketet, det vill säga att unionens förs i riktning mot en federation. Vår inhemska diskussion återspeglar både kvantitativt och kvalitativt Finlands ställning som drivved i EU:s federala utveckling.

Programmet har fina mål men saknar konkretisering

Ekonomiutskottet anser i sitt utlåtande att en utvärdering av programmet är svår eftersom det i fråga om flera mål förblir oklart vilka konkreta åtgärder som ska vidtas för att uppnå målen. Sannfinländarna anser att programmet är en alltför diger förteckning över högtflygande mål som till och med är motstridiga sinsemellan. Utifrån den nu aktuella utredningen från statsrådet är det inte möjligt att bedöma om Finlands program kan godkännas eller vad som bör ändras i det. Sannfinländarna misstänker att eftersom man bara har några månader på sig för konkreta ansökningar om understöd, kommer själva programmet och de projekt som snart ska inledas att vara dåligt förbredda, och också nyttan av dem kommer därför att vara mindre än väntat.

Man ville ha ett program men fick en lista över sektoriella stödönskemål

Om själva programmet för hållbar tillväxt har varit tungt att läsa på grund av den ringa konkretiseringen och de många målen, gäller detsamma också för sakkunnigyttrandena, som i huvudsak har varit otacksam läsning.

Betänkande FiUB 1/2021 rd **Reservation 1 /saf**

Största delen av yttrandena koncentrerade sig på att bedöma stödbehoven inom olika sektorer och hur de ekonomiska stöden för sektorn i fråga bör utformas. Sakkunnigytrandena blev därmed ett slags önskelista för intressegrupper som köar till stödluckan i stället för en koherent bedömning av en hurdan programhelhet som bäst skulle motsvara Finlands nationella intresse genom att främja en hållbar ekonomisk tillväxt.

Paketet är svårt att motivera ur ekonomisk synvinkel

Vid utfrågningen av sakkunniga har det bedömts att återhämtningspaketet, även om det lyckas, kan försvaga Finlands ekonomi och att det inte gynnar Finland. Återhämtningspaketet antas i princip inte medföra någon stor nytta för Finlands export. Argumenten för att det är nödvändigt att delta i återhämtningspaketet på grund av betydelsen för Finlands export av att stimulera nettomottagarländerna i Sydeuropa är inte trovärdiga. Handeln mellan Syd- och Nordeuropa är liten, vilket innebär att inkomstöverföringarna till Syd- och Östeuropa inte nödvändigtvis är till nytta för Finland. Däremot leder inkomstöverföringarna till fattiga länder till en sämre efterfråga i de länder som är viktiga för Finlands export.

Återhämtningspaketet kan alltså försämra både balansen i de offentliga finanserna och den ekonomiska tillväxten i Finland: Finland kommer att betala kostnaderna för paketet under de kommande årtiondena i form av högre medlemsavgifter, som kan kräva till exempel skatteskärpningar och på så sätt försvaga den inhemska efterfrågan. Programmet för hållbar tillväxt ger en överoptimistisk bild av de potentiella fördelarna med återhämtningspaketet. Det är värt att notera att det i propositionen under punkten "Återhämtningsinstrumentets understödsdel" beräknas att Finlands årliga EU-avgifter efter 2027 kommer att höjas med 210—500 miljoner euro, beroende på hur snabb tidtabell man vill ha för återbetalning.

Statsrådet har trots uppmaningar inte kunnat lägga fram någon konsekvensbedömning när det gäller fonden. Från regeringens sida har det hävdats att det är omöjligt att göra en bedömning innan de landsspecifika programmen för hållbar tillväxt har godkänts och börjat genomföras. Sannfinländarna misstänker att det verkliga svaret på att ingen konsekvensbedömning har gjorts har att göra med att man anar att den nytta som Finland får av paketet kommer att vara betydligt mindre än kostnaderna.

Tidsbegränsning och marknadsmässiga villkor bör betonas i stödprojekten

I sakkunnigytrandena har man kritiserat programmets splittring och ospecificerade karaktär samt bristen på konkret innehåll i fråga om de föreslagna åtgärderna. Enligt sannfinländarna borde stöden riktas till sådana projekt som redan pågår på marknadsvillkor eller som skulle genomföras även utan återhämtningsfonden.

Marknadsmässigheten ökar sannolikheten för att ett projekt är livskraftigt även utan offentligt stöd. Detta är viktigt eftersom det inom ramen för programmet är möjligt att få finansiering endast för en viss tid. Det är således endast tidsbegränsade projekt och projekt på marknadsvillkor som kan stödjas utan att samtidigt öka de permanenta utgifterna inom den offentliga sektorn.

Betänkande FiUB 1/2021 rd

Reservation 1 /saf

Därför anser vi att reparationsbyggande och infrastruktur- och digitaliseringsprojekt är de bästa stödbjekten. Dessa sektorer är också tillräckligt stora för att inte splittras i små och alltför ohanterliga delar.

Att utveckla arbetskraftsservicen och det kontinuerliga lärandet skulle vara en bra lösning för att avhjälpa matchningsproblemen på arbetsmarknaden, men det finns ingen klar uppfattning om hur detta skulle kunna genomföras och i synnerhet inte om hur det skulle kunna genomföras utan permanenta utgiftsökningar.

När det gäller miljö- och klimatprojekten bör projekten motiveras med avseende på deras faktiska genomslagskraft och utifrån realistiska ekonomiska lönsamhetskalkyler. Man bör inte nationellt eftersträva en relativt större andel främst av ideologiska skäl.

En grön omställning blir dyr och ökar arbetslösheten

Finlands beslut att eftersträva klimatledarskap med ett strängare mål för koldioxidneutralitet än EU och genom att höja den gröna omställningens andel i fråga om vårt bidrag till fonden för återhämtning från 37 procent som EU förpliktar till åtminstone 50 procent anser vi vara fel.

Regeringens åtgärder i synnerhet för att höja priset på mobilitet och transporter försämrar Finlands attraktionskraft som investeringsmiljö ytterligare.

Marins regering håller på att förstöra den inhemska torvproduktionen och den torvproduktion som ger sysselsättning på landsbygden genom en skattehöjning som bland annat utöver utsläppshandeln leder till att förbränningen av torv snabbt upphör. Samtidigt förstörs produktionen av växttorv och torvströ. Växthusodlingen och boskapsskötseln utsätts för ett hårt slag.

Regeringens politik leder till att tusentals torv- och transportföretagare går i konkurs. Arbetslösheten ökar i de regioner där det är svårast att få sysselsättning. Även kommunernas skatteinkomster sjunker. När torvutvinningen upphör blir energiverken i städer och tätorter tvungna att i förtid investera i värmepannor till ett värde av hundratals miljoner euro. Detta leder bland annat till en kraftig ökning av boendekostnaderna.

Regeringens politik innebär ökad användning av importerade bränslen såsom flis. Man börjar förbränna värdefullt gagnvirke i allt högre grad. Den klimatpolitiska utvecklingen är negativ bland annat på grund av långa transportsträckor och förbränning av kolsänkor i skogarna. Det uppstår förluster för samhällsekonomin.

Sannfinländarna kräver att skatten på torv slopas så att torven ska vara helt skattefri upp till en bränsleandel på 20 procent. Till den del som överstiger detta är det möjligt att ta ut en skälig skatt. Denna modell tryggar försörjningsberedskapen och verksamhetsförutsättningarna för företagen i branschen. Dessutom skulle det eliminera energianläggningarnas förtida investeringsbehov och hålla boendekostnaderna och företagens kostnader under kontroll.

Betänkande FiUB 1/2021 rd
Reservation 1 /saf

När det gäller fonden för rättvis omställning är det viktigt att beakta minimeringen av konsekvenserna av förstörelsen av torvsektorn, om regeringen inte vidtar ovannämnda skatteåtgärder och andra åtgärder för att rädda sektorn.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande

Riksdagen förutsätter att regeringen utarbetar en ny redogörelse för Finlands program för hållbar tillväxt, där man frångår det överdimensionerade klimatprogrammet och satsar på stöd för Finlands internationella konkurrenskraft, effektivast möjliga export av befintliga produkter, ökad sysselsättning och kontrollerat genomförande av de valda reformerna med små steg och där forskning och utveckling stöds betydligt mer.

Helsingfors 11.2.2021

Ville Vähämäki saf
Jari Koskela saf
Lulu Ranne saf
Jussi Wihonen saf

Betänkande FiUB 1/2021 rd
Reservation 2 /saml, kd

RESERVATION 2 /saml, kd

Motivering

Allmän motivering

Vi förhåller oss mycket kritiskt till regeringens program för hållbar tillväxt. Urvalet av metoder för programmet för hållbar tillväxt är för brett i den form som föreslagits och åtgärderna är inte förenliga med de uppställda målen. Redogörelsen är egentligen närmast en upprepning av målen i regeringsprogrammet.

Vi har föreslagit fyra principer för att rikta Finlands utdelning från EU:s återhämtningsinstrument. För det första ska medlen koncentreras till effektiva helheter. För det andra ska största delen av medlen styras till höjning av kompetensnivån. För det tredje måste medel anslås till effektiva, välmotiverade FoUI-projekt. Slutligen bör man med medlen sträva efter att stödja återhämtningen från den kris som förorsakades av coronaviruset på kort sikt och en ökning av produktionspotentialen på lång sikt i enlighet med principerna för hållbar återhämtning. Propositionen leder till att medel på ett oändamålsenligt sätt kanaliseras till flera oklara projekt som saknar koppling till varandra. Den totalekonomiska effekten kommer att vara liten eller obetydlig.

I det nationella programmet bör medlen från återhämtningsinstrumentet koncentreras till effektiva helheter som stöder strukturella reformer. Marins regering ordnade en landsomfattande turné inför kommunalvalet. Utifrån denna har man i programmet samlat ett brett spektrum av överlappande mål och metoder som går att tillämpa på nästan all mänsklig verksamhet. Mångfalden av mål och medel kommer att leda till att pengarna splittras på många små projekt som inte har någon koppling till varandra. Om man verkligen vill eftersträva genomslagskraft med programmet, bör målen begränsas och pengarna allokeras till välmotiverade helheter med genuin effekt, såsom de sakkunniga rekommenderat.

Regeringsprogrammet kommer inte att nå målet om en återhämtning på kort sikt. Utbetalningarna fördelas över flera år och utrikeshandelns andel med de EU-länder som får mest stöd är liten. Av dessa skäl bör man vid allokeringen av medel fästa större vikt vid genomförandet av nationella strukturella reformer med hjälp av den tillfälliga breda marginalen i finanspolitiken. Finlands centrala problem är den höga totala skattesatsen och de strama marginalsattesatserna för arbete. Enligt Finlands Banks simulering har den skattemässiga stimulansen både en stimulanseffekt på kort sikt och en effekt som stöder dynamiken och tillväxtpotentialen i den långsiktiga ekonomin.

Regeringsprogrammets effekter för att stärka ekonomins tillväxtpotential förblir obetydliga. Regeringen har valt att slopa främjandet av den privata näringsverksamheten på marknadsvillkor. Beskattningen har helt uteslutits från urvalet av metoder. Däremot prioriterar regeringen de offentliga utgifterna, även om våra problem är just den låga nivån på de privata investeringarna, en svagt fungerande arbetsmarknad, hög beskattning, få utländska investeringar och låg produktivitet. Till exempel i Sverige integreras tillgången till återhämtningsinstrumentet i budgeten så att det är möjligt att lindra skatterna. Att enbart stödja sig på offentliga utgifter är ett medvetet ideologiskt val av vänstercenterregeringen.

Betänkande FiUB 1/2021 rd

Reservation 2 /saml, kd

Vi anser att merparten av medlen bör riktas till kompetensutveckling och höjning av kompetensnivån. Medlen måste koncentreras till att främja betydande, välmotiverade FoUI-projekt och till att sänka beskattningen, vilket stöder tillväxten och en förnyelse av ekonomin på marknadsvillkor. Vi vill rikta en betydligt större del av Finlands utdelning till att höja kompetensnivån. Regeringen bör avhålla sig från att styra företagsstöd till upprätthållande av befintlig affärsverksamhet. Däremot bör stödet utbetalas till att skapa nya produkter och tjänster och föra ut dem på marknaden och till att påskynda förnyelsen av näringsstrukturen. Vid fördelningen av företagsstöd bör marknadsmekanismen utnyttjas.

Vi välkomnar stödjandet av den gröna omställningen och en snabb förnyelse av den ekonomiska strukturen. Finland bör modigt utnyttja EU:s fond för en rättvis omställning till utsläppssnåla lösningar och åtgärder som främjar sysselsättningen. En betydande brist i fråga om den gröna omställningen är att en central potentiell källa till ren stadsvärme, dvs. små kärnreaktorer, inte nämns i programmet.

Som exempel lyfter vi fram oron för att man ska avstå från energitorv på ett okontrollerat sätt. Utfasningen av energitorv ska genomföras kontrollerat och med en tillräcklig övergångstid, så att såväl torvföretagarna som energibolagen kan förbereda sig på förändringen. När vi fasar ut något är det vårt ansvar att ta hand om de områden som drabbas av förändringen. Vi anser att hundratals miljoner euro från Fonden för en rättvis omställning kunde användas för att stödja företagare i de områden som drabbas av regeringens ändringar av energibeskattningen.

Målen i regeringens program för hållbar tillväxt är universella och i sig värda att stödjas. I regeringens redogörelse presenteras dock ett flertal delmål och åtgärder som gör åtgärderna mindre verkningsfulla. Effekterna av programmet för hållbar tillväxt kommer sannolikt att bli obetydliga.

Vi understöder en ambitiös utveckling av EU. Det europeiska samarbetet behövs fortfarande för att förbättra finländarnas levnadsstandard och stärka Finlands internationella ställning som en del av det västliga värdesamfundet. Det brister dock allvarligt i de planer som regeringen presenterar i programmet för hållbar tillväxt, finansieringen från återhämtningsinstrumentet som helhet och dess villkor och regeringens linje för att utveckla EU:s institutioner. För närvarande är det också oklart vad Finlands utdelning ur återhämtningsfonden i slutändan kommer att vara, varvid de planer som presenteras här kan förändras på ett avgörande sätt. Därför stöder vi inte regeringens plan för ett program för hållbar tillväxt i Finland.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande

Riksdagen förutsätter att regeringen utarbetar en ny redogörelse för Finlands program för hållbar tillväxt, eftersom urvalet av metoder för programmet för hållbar tillväxt i sin före-

Betänkande FiUB 1/2021 rd
Reservation 2 /saml, kd

slagna form är för brett, och åtgärderna inte är förenliga med de uppställda målen. För närvarande är det också oklart vad Finlands utdelning ur återhämtningsfonden i slutändan kommer att vara, varvid de planer som presenteras här kan förändras på ett avgörande sätt. Därför stöder vi inte regeringens plan för Finlands program för hållbar tillväxt.

Helsingfors 11.2.2021

Timo Heinonen saml
Sari Essayah kd
Elina Lepomäki saml
Matias Marttinen saml
Janne Sankelo saml